

© Kari Glödstaf
27.1.2009

VALLANKUMOUKSEN PYÖRTEISSÄ

ORPHANS OF THE STORM

D. W. Griffith Productions, 1921

Vaikka henkilökohtaisesti pidänkin *Kansakunnan syntyä* (1915) D. W. Griffithin hienoimpana elokuvana, on vuonna 1921 ensi-iltansa saaneella *Orpolapsilla* aina erityinen sija mykkäelokuvaharrastukseni historiassa – Imagen vanha dvd-julkaisu oli nimittäin ensimmäinen ”suurten klassikoiden” ulkopuolelta kokoelmiini saatu Griffith-elokuva. Suuret odotukset, jotka olin tälle Ranskan vallankumoukseen sijoittuvalle elokuvalla asettanut, toteutuivat täydellisesti: elokuva tempaisi minut mukaansa heti ensimmäisestä kohtauksesta lähtien ja monien huikkeiden läheltä piti -tilanteiden ja perinteeksi muodostuneen griffithmäisen loppuhuipeutumana jälkeen huomasin kahden ja puolen tunnin menneen kuin siivillä. Eikä *Orpolasten* taika ole kadonnut vieläkään, vaan sen pariin palaa mielellään useammankin kerran.

Vallankumouksen pyörteissä

Elokuva alkaa kohtauksella, jossa arvostetun de Vaudrey'n perhe tapattaa tyttärensä aviomiehen – tämä kun ei ole aatelisperheen jäsen ja siten sovelias perheeseen. Heidän tyttövauvansa Louise jätetään heitteille Notre Damen katedraalin portaille. Hänet löytää köyhä mies, joka on päättänyt tehdä omalle lapselleen samoin. Ajatellessaan lasten kovaa kohtaloa, hän kuitenkin heltyy ja päättää pitää molemmat.

Vuosien kuluttua kulkutauti on vienyt sekä perheen vanhemmat että Louisen näön, joten hänen sisarpuolensa Henrietten tehtävänä on pitää huolta sisarestaan. Tytöt lähtevät Pariisiin, josta uskovat löytävänsä apua Louisen sokeuteen. Pian perille päästyään he joutuvat eroon toisistaan: monen mutkan kautta Henriette tutustuu Chevalier de Vaudreyhin, komeaan aatelisnuorukaiseen, kun taas Louise päätyy vastenmielisen Frochardin kerjäläisperheen hoiviin.

Pariisissa kytee vallankumouksen siemen. Taitavana puhujana tunnettu Georges Danton yllyttää kansaa kapinaan ja joutuu kuninkaan miesten hyökkäyksen kohteeksi. Hän pelastautuu vaarasta Henrietten avulla ja vannoo tälle kiitollisuutta. Toisaalla Chevalier de Vaudrey saa sedältään, kreivi de Linieresiltä kiellon tapailla rahvasta Henrietteä, vaikka nuoret ovatkin rakastuneet toisiinsa. Chevalier uhmaa kieltoa, jolloin hänen setänsä palvelija ilmiantaa nuorukaisen tekokset.

Kreivitär de Linieres saapuu tapaamaan Henrietteä ja saa tietää Louisen olevan hänen kauan sitten kadottamansa tytär. Heidän tarinoidessaan Henriette kuulee tuttua laulua kadulta ja tunnistaa Louisen. Mutta ennen kuin hän ehtii siskonsa luo, saapuu kreivi miehineen ja pidättää Henrietten. Sisarukset erkanevat jälleen ja Henriette viedään langenneiden naisten vankilaan Bastiljiin.

Vallankumous puhkeaa ja kapinalliset valtaavat Bastiljin. Henriette on saanut selville Louisen olinpaikan, mutta saavuttuaan paikalle hän saa kuulla tämän kuolleen. Kyseessä on vale, sillä sokea Louise on hyvä rahasampo Frochardeille. Henriette luopuu toivosta nähdä sisarensa elävänä, mutta lopulta kerjäläisperheen poika Pierre pelastaa Louisen ahdingosta.

Chevalier, joka on paennut Pariisista muiden aristokraattien tavoin, matkaa takaisin kaupunkiin nähdäkseen Henrietten. Heidät kuitenkin vangitaan ja tuomitaan giljotiiniin. Oikeuslissa Henriette ja Louise tapaavat ohikiitävän hetken ajan. Danton, jonka suosio kansan keskuudessa on valtava, yrittää puhua Henrietten puolesta, mutta neitokaiselle katkera ja Dantonille kateellinen Robespierre yrittää kaikin keinoin saada giljotiinituomion täytäntöön. Danton onnistuu lopulta kuitenkin pelastamaan kuolemaantuomitut.

Rauhan aika. Robespierre on tuhottu ja elämä on palautunut ennalleen. Louise on saanut näkönsä takaisin. Henriette ja Chevalier ovat menneet naimisiin, kuten Louise ja Pierrekin. Kreivi ja kreivitär hyväksyvät nuorukaiset perheeseensä ja kaikki on lopulta hyvin.

D. W. Griffith, elokuvan suurmies

David Wark Griffith oli parhaimmillaan elokuvamaailman suurin ohjaajanimi, eikä tässä mahtipontisessa mielipiteessä ole tippaakaan liioittelua. ”Elokuvan isä”, ”Valkokankaan Shakespeare”, ”Seitsemännen taiteen Dickens” – näitä kaikkia nimityksiä on käytetty tästä etelävaltiolaisen everstin pojasta, joka tuli elokuvien pariin koetettuaan sitä ennen onneaan teatterimaailmassa. Teatteri oli Griffithin suuri unelma ja vielä elokuvan suurmiesvuosinaanakin hän toivoi olevansa ennemmin menestyvä teatterimies kuin elokuvantekijä. Tätä toivetta ei Griffith kuitenkaan koskaan pystynyt toteuttamaan.

Griffithin suuruuden aika alkoi Biographilla, jossa vietettyjen vuosien aikana hän ohjasi yli neljäsataa lyhytelokuvaa. Kaikki niistä eivät luonnollisestikaan ole merkittäviä, mutta juuri noina vuosina Griffith jalosti elokuvakerrontaa enemmän kuin kukaan toinen: lähikuvat, takaumat, rinnakkaisleikkaukset – kaikkia näitä hän käytti luonnollisesti ja kompuroimatta jo varhaisissa teoksissaan.

Griffith ei ollut kuitenkaan tyytyväinen Biographin tapoihin hoitaa elokuvantekoon liittyviä seikkoja. Hän halusi teoksistaan pidempiä ja näyttävämpiä, kuten Tanskassa ja Italiassa toimittiin. Biographin johtajat harasivat kuitenkin vastaan vedoten elokuvien kohoaviin tuotantokustannuksiin. Lopulta Griffith sai tarpeekseen ja jätti yhtiön mukanaan koko joukko hänen ”jalostamiaan” näyttelijöitä: Lillian ja Dorothy Gish, Robert Harron, Henry B. Walthall, Blanche Sweet, Mae Marsh... Biographille moinen suonenisku kävi kohtalokkaaksi ja lopulta yhtiö lopetti toimintansa vuonna 1915 – osin Griffithin lähdön aikaansaaman alamäen, osin USA:n hallituksen asettamien elokuvateollisuutta koskevien antitrustisäädösten seurauksena.

Täydellisimmilleen Griffith jalosti visionsa ja kokeilunsa *Kansakunnan synnyssä*. Tämä heti ilmestyttyään rasisminsa vuoksi pahennusta herättänyt sisällissotaepos oli jotain, jota amerikkalaisyleisö ei ollut osannut odottaa. Griffithin kolmituntinen mammutti oli maailmanlaajuinen menestys, joka puolestaan mahdollisti vieläkin kunnianhimoisemman suur-elokuvan teon. *Suvaitsemattomuus* (1916), neljää tarinaa rinnakkain kuljettava, niin ikään kolmituntinen järkäle ei kuitenkaan menestynyt odotetunlaisesti ja Griffithin siihen asti kirkkaana hohtanut kilpi sai ensimmäisen tahransa. Sittemmin takaiskuja tuli toinen toisensa jälkeen – välillä toki menestystäkin – ja Griffithin ura tuli päätökseen pian äänielokuvan myötä 1931. Hollywood hylkäsi kylmästi yhden perustajajäsenistään ja seitsemännen taiteen kieliopin kehittäjistä. Elokuva-akatemian vuonna 1936 myöntämä kunniaapalkinto on Griffithin saavutuksiin ja asemaan verrattuna naurettavan vähäinen kunnianosoitus.

Jotta nöyryytys olisi täydellinen, ei vuonna 1948 kuollutta ohjaajaa ole kohdeltu silkkihansikkain tämän poismenon jälkeenkään. Griffithin nimellä on tänä päivänä varsinkin Yhdysvalloissa huono kaiku ja monet elokuvatutkijat ovat pyrkineet kieltämään hänen saavutuksensa kokonaan, nimenomaan *Kansakunnan synnyin* rasismien vuoksi. Ehkäpä kaikkein rankimman teon teki Yhdysvaltain elokuvaohjaajien liitto, joka muutti vuodesta 1953 jakamansa elämäntyöpalkinnon, D. W. Griffith Awardsin Life Time Achievement Awardsiksi. Syyt olivat tässäkin tapauksessa poliittiset.

Taidetta rahoitusvaikeuksista huolimatta

Vuonna 1921 ei halveksunta ollut ajankohtaista ja Griffith oli vielä alan johtavia tekijöitä. Ei tosin enää varaukselta, sillä vuosikymmenen vaihtuessa uusi ohjaajasukupolvi ja uudenlaiset elokuvat olivat alkaneet kiinnostaa yleisöä yhä enemmän. Griffith, joka katseli vastahakoisesti maailmassa vellovia uusia moraalikäsitteitä ja koetti taistella niitä vastaan, tarjosi katsojille edelleenkin vanhojen hyveiden puolesta puhuvia teoksia.

Vuonna 1918 valmistuneesta *Maailman sydämet* -elokuvasta lähtien Griffith oli jättänyt suurelokuvat syrjään ja keskittynyt pienimuotoisiin melodraamoihin. Nämä menestyivät keskinkertaisesti (poikkeuksena *Katkenneita kukkasia*, 1919 ja *Läpi myrskyn*, 1920, jotka räjäyttivät pankin), joten Griffithiä jo *Suvaitsemattomuudesta* lähtien vaivanneet rahahuolet kasvoivat kasvamistaan. Myös Griffithin päätös siirtyä itärannikolta New Jerseyhin vuonna 1919 ja pyörittää siellä täysin omaa ja itsenäistä Mamaroneckin studiota vaikeuttivat elokuvien tekoa nimenomaan studiosta tulleiden kulujen vuoksi. Pahimmillaan budjetti oli niin tiukoilla, että *Orpolapsia* oli kuvattava, vaikka sääolosuhteet eivät olisi sitä sallineetkaan – Griffithillä ei ollut yksinkertaisesti varaa maksaa statisteille tekemättömästä työstä.

Moisista vaikeuksista ei lopputuloksessa ole nähtävissä jälkeäkään ja tuotanto-ongelmista huolimatta *Orpolapset* on upea kokonaisuus. Vaikka historialliset tosiseikat eivät eksakteja olekaan, on vallankumouksen aikainen Pariisi yritetty luoda mahdollisimman aidoksi. Monelle muulle elokuvantekijälle olisi riittänyt vähempikin, mutta Griffith halusi tarjota yleisölle Kuninkaallisen palatsin, Notre Damen, Versaillesin ja Bastiljin sellaisina kuin ne olivat olleet, unohtamatta tietenkään Pariisin rähjäisiä ja likaisia katuja ja kujia.

Griffithin suurtuotantojen hienous ei kuitenkaan piile niiden koossa tai näyttävässä ulkoasussa, vaan hänen taidossaan luoda draamaa ja koskettavia ihmiskohtaloita suurtenkin puitteiden puristuksissa. *Kansakunnan synnyssä* ”pikku everstin” kotiinpaluu hävityn sodan jälkeen, *Suvaitsemattomuuden* nykyaikaisjakson nuoren äidin suuri tuska keskellä maailman epäoikeudenmukaisuutta, nuori vaimo etsimässä miestäan kaatuneiden joukosta *Maailman sydämissä* – suurta draamaa kauttaaltaan. *Orpolapsien* mieleenpainuvin kohtaus koetaan, kun sisartaan epätoivoisesti etsinyt Henriette kuulee tämän laulavan kadulla, mutta ei lopulta kuitenkaan pääse hänen luokseen kreivin miesten tukkiessa tien. Griffithin taito luoda dramaattisia kohtauksia on ylittämätöntä.

Mielipiteitä ja politiikkaa

Elokuvat ovat aina paitsi kuvauksia esittämästään aikakaudesta, myös heijastumia tekoajastaan. Puhumattakaan siitä, että ne hyvin usein myötäilevät myös tekijöidensä ajatusmaailmaa ja asenteita. Griffith ei ollut tässä tapauksessa poikkeus, vaan hän oli jo varhain tietoinen elokuvien mahdollisista mielipiteiden esittäjänä ja niitä hän toi myös arkailematta julki: lyhytelokuvien sosiaalidraamoista hän siirtyi rotukysymysten käsittelijäksi (*Kansakunnan synty*) ja tästä kansainväliselle tasolle saksalaisvastaisella *Maailman sydämet* -elokuvalla. Viimeisessä tapauksessa voidaan tosin todeta, että vastaavaa propagandaa suolsivat monet muutkin amerikkalaisen elokuvan nimekkäät tekijät.

Orpolapset on paitsi Ranskan vallankumoukseen sijoittuva elokuva, myös suora ja peittelemätön sormenheristys bolshevismia ja anarkismia vastaan, jotka molemmat kumpusivat Venäjän vallankumouksesta. Griffith oli poikkeuksetta asettunut hirmuhallintoja ja muita kansaa sortavia instansseja vastaan, mutta kaikkein eniten hän vastusti kansan riveistä nousevaa sekasortoa ja verenvuodatusta – Griffith ihmettelikin, kuinka Robespierren

kaltaisesta hyveellisestä miehestä saattoi tulla sellainen peto kuin minä historia hänet muistaa. Dantonia hän sen sijaan kohtelee silkkihansikkain ja rinnastaa tämän jopa Abraham Lincolniin. Griffith tosin korjasi myöhemmin asiayhteyttä ilmoittamalla Lincolnin toimineen ainoastaan elokuva-Dantonin innoittajana, eikä hänen tarkoituksenaan ollut suinkaan rinnastaa näitä varsin erilaisen historiallisen kaiun omaavaa figuuria toisiinsa.

Griffithin poliittiset ihanteet ja mielipiteet tulevat esille jo alkuteksteissä:

"Ranskan vallankumous toimi oikein syrjäyttäessään huonon hallituksen. Mutta meidän amerikkalaisten tulisi olla varuillamme, ettemme erehtyisi luulemaan fanaatikkoja johtajiksi ja vaihtamaan lakia ja järjestystä anarkiaan ja bolshevismiin."

Tällaiset elokuvat ovat aina vaikeita tapauksia, sillä harvemmin ne miellyttävät kaikkia katsojia. Griffithin näkemys vallankumouksesta ei saanut kannatusta varsinkaan Ranskassa, jossa elokuvan kerrotaan aiheuttaneen jopa mellakoita. Tämä vaikeutti melkoisesti *Orpolapsien* kansainvälistä levitystä, sillä Ranskalle myötemieliset maat katsoivat niin ikään karsaasti Griffithin teosta. *Kansakunnan synty* oli herättänyt vihaa Yhdysvalloissa, *Orpolapset* Ranskassa ja jotta "suora" saataisiin täyteen, oli englantilaisten vuoro hermostua vapaussodasta kertovasta *Amerikasta* (1924). Aihe ei ole tosin helppo kuningaskunnalle vielääkään, eiväthän he nielleet pureskelematta Mel Gibsonin tähdittämää, niin ikään Yhdysvaltain vapaussodasta kertovaa *The Patriotiakaan* (2000).

Uutta ja vanhaa Griffithiä

Orpolapset on kaikeksi onneksi muutakin kuin pelkkää politiikkaa. Se on vauhdikkaasti etenevää ja hienosti toteutettua historiallista draamaa, josta ei puutu sen enempää jännitystä kuin romantiikkaakaan. Moneen suuntaan rönsyilevä juoni saattaisi hyvinkin muodostua elokuvan kompastuskiveksi, mutta taitavana tarinankertojana Griffith pitää kokonaisuuden hyvin koossa ja elokuvan seuraaminen on vaivatonta. Valittamista ei ole teknisellä puolellakaan, vaikka Griffithiä pidettiin jo taantuneena ohjaajana. Hän pystyi kyllä omaksuma uusia oppeja, kuten *Orpolapsista* voimme huomata. Kuvanrajaukset, joita Griffith käyttää varsinkin suurissa joukkokohtauksissa, ovat huolellisesti ja suurella ammattitaidolla ja varmuudella tehtyjä. Myös erilaisten suodattimien käyttö on luontevaa.

On *Orpolapsissa* heikkouksiakin. Elokuva arvosteltiin jo ilmestyessään siitä, ettei siinä ole ainoatakaan vahvaa ja karismaattista mieshahmoa ja sama seikka häiritsee nykykatsojain. Joseph Schildkraut Chevalier de Vaudreyn roolissa on ollut varmasti naiskatsojien mieleen ainakin ulkoisilta avuiltaan, mutta näyttelijänä hän on ollut vielä melko noviisi, eikä Griffithin saamattomuus miesnäyttelijöiden suhteen ainakaan paranna Schildkrautin suoritusta. Sen enempää eivät tarjoa Monte Blue (Danton) ja Sidney Herbert (Robespierre), joista olisi varmasti saanut irti enemmänkin – Robespierren pahuuskin kun ilmenee ainoastaan satunnaisesti.

Monet Griffithin elokuvat kärsivät väkisin mukaan liitetystä komiikasta, eikä *Orpolapset* ole poikkeus. Vaikka ennakkonäytökset olivatkin pääosin positiivisia, kuvasi Griffith saamansa palautteen perusteella elokuvaan hieman lisää materiaalia, jonka tehtävänä oli keventää muuten kovin synkkää tarinaa. Tämä oli virhearvio ja ne, jotka kirosivat *Läpi myrskyn* -elokuvan koomisen professorin, tuskailevat todennäköisesti myös *Orpolastenkin* kohdalla, sillä elokuvan komiikka on täysin irrallista ja tyyliin sopimatonta. Griffith ei ollut elokuvakomedian mestari, mutta jostain syystä hän ei tuntunut koskaan ymmärtävän sitä.

Kolme naista

Siinä missä Griffith epäonnistui miesnäyttelijöiden kohdalla, ovat naisten roolisuoritukset kokonaisvaltaisesti laadukkaita. Griffithin tapauksessa tämä oli tosin enemmänkin sääntö kuin poikkeus, sillä kovinkaan montaa merkittävää miesroolia ei hänen elokuvistaan ole löydettävissä. Vahvoja naisrooleja on sen sijaan vaikka kuinka, suuri osa niistä tietysti Lillian Gishin tekemiä.

Syksyllä 1912 elokuvaauransa Griffithin alaisuudessa aloittanut Gish oli nähnyt ohjaajansa ylä- ja alamäet, menestyksen hetket ja takaiskut. Vaikka tähtikaarti hänen ympäriltään olikin jo vuosien ajan kaikonnut rahakkaampiin ympyröihin, oli Lillian pysynyt uskollisena Griffithille. Paitsi näyttelijänä, myös yksityiselämässä hän edusti niitä arvoja, joita Griffith elokuvissaan tarjosi, joten kenties juuri tämän vuoksi kaksikko oli viihtynyt niin kauan yhdessä. Griffithin taloudelliset vaikeudet johtivat kuitenkin lopulta siihen, että hänen oli luovuttava Gishistäkin. *Orpolapset* jäi Gishin viimeiseksi rooliksi Griffithille, tästä eteenpäin hänen osuudestaan huolehti kaurissilmäinen Carol Dempster, josta ei kuitenkaan tullut Lillian Gishin manttelinperijää.

Jokainen Griffithin elokuvia seurannut muistaa, kuinka Gishiä riepotellaan niissä sinne tänne ja usein hän on se, joka saa kaikkein kovimmat kolhut osakseen. Mutta aivan kuin aavistaen hänen ja Gishin teiden eroavan, on Griffith tarjonnut tähdelleen tavallista kevyemmän ristin kannettavakseen (olkoonkin, että Gishin esittämä Henriette joutuu sekä Bastiljiin että giljotiiniin!). Lillian Gish jättääkin Griffithille todella tyylikkääät jäähyväiset tehden jälleen yhden huikean roolisuorituksen lisää. Gishiä on ylistetty roolistaan elokuvan ensi-illasta lähtien, eikä syyttä.

Lillian Gishin orpotyttö on painunut katsojien mieliin, sen sijaan hänen siskonsa Dorothy'n tulkitsema Louise jäi huomattavasti vähemmälle huomiolle. Mielestäni täysin aiheetta, sillä Dorothy'n roolisuoritus sokeana Louisena on vähintäänkin kuuluisan isosiskonsa veroinen. Mikäli Dorothy Gish olisi omistautunut elokuvaauralle samalla tavalla kuin Lillian, saattaisi maailma muistaa heidät molemmat suurina näyttelijättärinä.

Kolmas vahva hahmo on Griffithin elokuvien vastenmielisin henkilö, kerjäläiseukko Frochard, joka harvahampaineen ja takkutukkineen on kuin painajaisunien paha noita-akka. Häntä tulkitsee loistavasti Lucille LaVerne, joka on jäänyt jälkipolvien mieliin kenties parhaiten Disneyn *Lumikin* (1937) pahan äitipuolen äänenä.

Ei toivottua menestystä

Ennakkonäytännöt olivat lupaavia ja ensi-ilta Bostonissa oli suuri menestys. Sieltä elokuva jatkoi muihin suurkaupunkeihin, joissa se sai sekä kriitikoiden että yleisön ihailun osakseen. Griffith oli palannut voittajana ja *Orpolapsille*, jolle järjestettiin myös yksityisnäytös Valkoisessa talossa, ennustettiin menestyksestä tulevaisuutta. Näin ei kuitenkaan lopulta käynyt. *Orpolapset* menestyi hyvin, mutta siitä ei kuitenkaan tullut sellaista sensaatiota kuin mitä *Läpi myrskyn* oli ollut ja millaista Griffith olisi kipeästi tarvinnut. *Orpolapset* ei onnistunut loppujen lopuksi pysäyttämään velkaantuvan Griffithin syöksykierrettä, vaan ainoastaan hidasti sitä.

Suuren miespuolisen sankarihahmon puuttuminen, selkeästi muita pahemman roiston poissaolo, liian laimea melodraama liian suurissa puitteissa, perinteiset Griffith-metodit traditionaalisine finaaleineen tai Erich von Stroheimin valtavalla etukäteismainonnalla ensi-iltansa samoihin aikoihin saanut *Turhamaisia naisia* (1922) – kaikkia näitä seikkoja on

esitetty syinä Griffithin elokuvan heikkoon menestykseen. Olipa syy mikä tahansa, on *Orpolapset* kaikesta huolimatta edelleenkin vahva teos, Ranskan vallankumouksesta kertovien mykkäelokuvien suuri yksinäinen, joka osoittaa että Griffith oli tekijämies vielä *Suvaitsemattomuuden* jälkeenkin.

"Orpolapset saattaa yllättää ne, jotka eivät tiedä minkälaisen kuvan Englannin kehittyneimmät henget Fox ja William Pitt saivat Ranskan vallankumouksesta, se voi järkyttää niitä jotka eivät enää näe Ranskan tasavaltaa vuoden 1840 liberaalin porvariston silmin, se voi naurattaa niitä jotka haluaisivat nähdä täsmällisistä tosiasioista kiinnipitävän historiallisen elokuvan. Mutta kun unohdetaan erisnimet ja nähdään tämä elokuva puhtaana fiktiona, joka käsittelee sortajien ja sorrettujen, yksilöllisten ja yhteiskunnallisten intohimojen purkautumisen teemaa, huomataan että kyseessä on yksi Griffithin mestarillisimpia elokuvia..." Henri Langlois

ORPHANS OF THE STORM, 1921 Yhdysvallat

Tuotanto: D. W. Griffith Productions **Ohjaus:** D. W. Griffith **Käsikirjoitus:** D. W. Griffith (salanimellä Gaston de Tolignac Adolphe D'Enneryn ja Eugene Cormonin näytelmästä) **Kuvaus:** Paul H. Allen, Billy Bitzer, Hendrik Sartov **Lavastus:** Charles M. Kirk **Leikkaus:** James Smith, Rose Smith **Musiikki:** Louis F. Gottschalk, William F. Peters **Puvustus:** Herman Patrick Tappe

Näyttelijät: Lillian Gish (Henriette), Dorothy Gish (Louise), Joseph Schildkraut (Chevalier de Vaudrey), Frank Losee (kreivi de Linieres), Katherine Emmet (kreivitär de Linieres), Morgan Wallace (Praillen markiisi), Lucille La Verne (kerjäläiseukko Frochard), Sheldon Lewis (Jacques Frochard), Frank Puglia (Pierre Frochard), Creighton Hale (Picard), Leslie King (Jacques-Forget-Not), Monte Blue (Danton), Sidney Herbert (Robespierre)

Ensi-ilta: 28.12.1921 Boston

LÄHTEET:

Richard Schickel: D. W. Griffith: An American Life, Proscenium Publishers Inc, 1996.

Lillian Gish, Anne Pichot: Lillian Gish: The Movies, Mr. Griffith and Me, Prentice Hall, 1969.

William K. Everson: American Silent Film, Da Capo Press, 1978.

Jean Narboni & kumpp.: Henri Langlois - Kolmesataa vuotta elokuvaa, Love Kirjat, 1996.

Kevin Brownlow: The Parade's Gone By..., University of California Press, 1976.